

Er wordt gezien of de schaapskudde kan worden ingepast in een groter project, waarin ook een ontvangsthuis met museumruimte (natuurhistorisch en heidemuseum), een ouderwets imkerbedrijf, een zg. vogeltoren, parkeerplaatsen e.d. een plaats zullen krijgen. Wellicht zelfs is het moge-

lijk op kleine schaal op middeleeuwse wijze landbouw te gaan bedrijven met oude gereedschappen en methoden; hierin spelen de heide, de schapen en de schapemest een grote rol. Van diverse zijden is voor dit Strabrechtproject reeds medewerking toegezegd.

Vogeltellingen in de Polder Wormer, Jisp en Neck in 1966

HARRY E. FABRITIUS en

KLAAS ZWART.

De Polder Wormer, Jisp en Neck vormt een ca. 2000 ha groot weidegebied, dat, omgrensd door Zaan, Knollendammervaart, Noordhollands Kanaal, Wijde Wormerringvaart en Enge Wormerringvaart, gelegen is tussen de volgende polders: Starnmeerpolder, Beemster, Wijde Wormer en Enge Wormer (zie fig. 1). Het gebied bestaat uit grasland en moeras, doorsneden door talrijke smallere en bredere sloten. De grootste wateren zijn De Poel, 't Zwet en de Merken (of Marken). Andere belangrijke wateren zijn Koksloot, Rijpervaart, Oude Dijkssloot, Dreumelen, Kooidijkssloot, Noorder Ganssloot, Zuider Ganssloot, Nieuwe Vaart en Noorderdoes. In dit vlakke waterland liggen twee met dichte berkenopslag begroeide resten van het oospronkelijke landschap: de Baanakkers en de Varenlandjes. De laatste zijn echter nog jong; de Baanakkers zijn al zeer oud.

Gedurende enkele jaren inventariseert de Vogelbeschermingswacht „Zaanstreek” een gedeelte van dit gebied op vogels, zo ook in 1966. Het leek ons de moeite waard om dat jaar te beginnen met een globale vogeltelling van *alle* vogelsoorten in het

gehele gebied.

Voor deze telling hebben wij de zg. transectmethode gebruikt. Aangezien er in het gebied verscheidene lange sloten liggen, die goed met een roeiboort te bevaren zijn, konden wij transecten van 2 km lengte varen (fig. 1). Wij hebben zo zes transecten uitgezet — Koksloot, Rijpervaart, Oude Dijkssloot, Kooidijkssloot, Dreumelen en Noorder Ganssloot, Nieuwe Vaart en Noorderdoes — en daarlangs zo nauwkeurig mogelijk alle broedvogels aan beide zijden over ± 250 m diepte, d.w.z. over een oppervlakte van ca. 100 ha geteld. Dit gaf wel enige moeilijkheden, zoals verderop zal blijken.

Vanaf half maart tot half juni hebben wij met behulp van nog enkele onderzoekers regelmatig de zes transecten gevaren. Voor de weidevogels was na 15 mei een nauwkeurige telling niet meer mogelijk vanwege het hoge gras. Het tellen van de eenden gaf ook moeilijkheden. De woerden zwerven rond als de wijfjes broeden, zodat de manier van tellen zoals die bij de weidevogels zo prima verloopt (hetgeen feitelijk neerkomt op het tellen van de territoria) bij de eenden niet kon worden

toegepast. We hebben bij de Wilde eend het gemiddelde aantal nesten bepaald aan de hand van ons bekende aantallen op enkele akkers die wij goed kenden, zo ook met de Slobeend, Tafeleend, Kuifeend, Zomertaling en Wintertaling bepaalden we aan het aantal paartjes dat we geregeld en veelal op ongeveer dezelfde plaatsen, aantreffen.

Het tellen van de zangvogels en Futen was tot half juni nog wèl mogelijk. Bij de zangvogels (zwaluwen e.a.) hebben we *niet* de broedvogels om en in de boerenhoeven, doch slechts de vogels die werkelijk in het gebied zelf broedden geteld.

plaatsen hebben. Slechts twee van ouds bekende, ja zelfs beroemde stoeiplaatsen hebben een vaste ligging en slechts geringe fluctuaties in aantal vogels. De andere stoeiplaatsen zijn niet zo permanent, noch qua aantal vogels, noch qua plaats. Flink groeppen Kemphanen, met enkele wijfjes, zwierven dit jaar her en der door de polder. Wij geven alleen het waargenomen aantal mannetjes weer, aangezien het aantal waargenomen wijfjes nietszeggend is (geen territoria te bepalen).

Op grond van de tellingen kunnen we het gehele gebied in drieën verdelen; een vogelrijk deel met meer dan 500 vogels per 100 ha, een matig vogelrijk deel met 250-500 vogels per 100 ha en een vogelarm deel met minder dan 250 vogels per 100 ha.

142

ten noorden van Wormer en Jisp. Hierin liggen vier transsecten: Koksloot, Dreumelen-Noorder Ganssloot, Kooidijksloot en Rijpervaart. Hier vinden we het voor de vogels meest geschikte land en het meeste water (300 ha). Van deze kern is een belangrijk deel eigendom van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Het vogelarme deel ligt aan weerszijden van de dorpen Wormer en Jisp en is ca. 400 ha groot. Het matig vogelrijke deel ten slotte bestaat uit de rand van het gebied en beslaat een oppervlakte van ongeveer 800 ha. Hierin liggen twee transsec-

ten: Oude Dijksloot en Nieuwe Vaart-Noorderdoes. Van het rijke gebied geven we in bijgaande tabel een specificatie. Op het middelmatig rijke en het arme gebied zullen we niet dieper ingaan, daar deze qua vogelstand van niet zo'n groot belang zijn als het rijke gebied. Echter zij wel vermeld, dat *zonder* deze omliggende gebieden, vaak direct grenzend aan wegen, dorpen en andere bebouwing, de rijkdom aan vogels in het 800 ha grote rijke gebied absoluut zéér veel lager zou zijn. Dat is de onschatbare waarde van het minder vogelrijke randgebied!!

Tabel. Het aantal paren broedvogels van het rijke gedeelte (800 ha).

Soort	Aantal paren p. 100 ha	Totaal aantal paren	Opmerkingen	Soort	Aantal paren p. 100 ha	Totaal aantal paren	Opmerkingen
Fuut	—	32	in het hele gebied 50 paar	Kapmeew	75	600	
Roerdomp		1		Zwarte stern	—	12	één kolonie
Wilde eend	25	200	schatting	Visdiefje	20	160	!!
Wintertaling	—	2		Houtduif	—	7	
Zomertaling	—	3		Koekoek		?	enkele, sterk zwervend
Krakeend		1	nieuwe broedvogel	Ransuil	—	1	
Slobeend	10	80	schatting	Veldleeuwerik	25	200	♂ ♂ zingend
Kuifeend	—	3		Boerenwaluw	—	4	onder bruggetjes
Tafeleend	—	6		Koolmees	—	2	
Torenavalk	—	1		Merel	—	2	♂ ♂ zingend
Fazant		?	niet geteld	Snor	—	3	♂ ♂ zingend
Meerkoet	9	72		Grote karekiet	—	3	♂ ♂ zingend
Waterhoen	2	16	stellig te laag; schuw	Kleine karekiet	—	12	♂ ♂ zingend
Scholekster	25	200		Rietzanger	8	64	♂ ♂ zingend
Kievit	25	200		Spotvogel	—	1	♂ zingend
Watersnip	2	16	waarschijnlijk te hoog	Fitis	—	1	♂ zingend
Grutto	80	640	!!	Graspieper	5	40	♂ ♂ zingend
Tureluur	15	120		Witte kwikstaart	—	5	nesten, onder bruggen
Kemphaan	50 ♂ ♂	400 ♂ ♂	!!	Gele kwikstaart	—	3	♂ ♂
Kluut	—	1	nieuwe broedvogel; mislukt	Rietgors	8	40	♂ ♂ zingend
				Zwarte kraai	—	3	nesten
				Ekster	—	1	nest

Tot slot: Deze tellingen willen wij over een aantal jaren verrichten. In het belang van het vogelrijke kerngebied (de 800 ha waarbinnen ook „Natuurmonumenten” bezittingen heeft) zullen we vooral in *dit* gedeelte onze tellingen verrichten.

Dit laatst overgebleven weidevogelgebied van *enige uitgestrektheid* in de eens aan weidevogels zo rijke Zaanstreek (er zijn nog een natuurgebied, de Reef bij Westzaan, van veel kleiner omvang echter, en twee andere, kleinere gebieden, die men *hoopt* te kunnen behouden) wordt echter bedreigd door:

- a. Aankoop van land door particulieren tegen sterk opgevoerde prijzen (die „Natuurmonumenten” niet kan betalen!), als speculatie-object.
- b. Aantasting van de natuurwetenschappelijke waarde door onoordeelkundig „beplanten” met sierheesters, schommels e.d., om kampeerterrein te creëren.
- c. Optreden van varende bungalows, woonschepen en permanent aanwezige motorboten, het pogen te verkrijgen van vergunning tot het bouwen van zomer-

huisjes, verschaffing van staanplaatsen aan caravans.

e. Opheffing van de boerenbedrijven, doordat het karakter van het gebied (vaarpolder, slap land) slechts een verouderde en inefficiënte bedrijfsvoering toelaat. Dit is momenteel nog niet actueel, maar zal het stellig worden. Geen boerenzoon denkt erover met zoveel geploeter, zo weinig te verdienen. Echter: zonder de landverzorging der boeren zullen de weidevogels onherroepelijk verdwijnen.

In door de overheid aangewezen natuurreservaten zijn al deze gevaren te bezweren, mits men tijdig ingrijpt. Het Wormer en Jisperveld staat in het streekplan als „natuurreservaat” aangemerkt. Wanneer er echter geen maatregelen genomen worden tegen bovengenoemde gevaren, heeft het geen enkele zin er het predikaat „natuurreservaat” op te plakken. Natuurreservaat met *beperkte* recreatie, dat is de naam en dat is de oplossing. Maar ja, het woord „beperkt” is voor velerlei uitleg vatbaar!

Vragen en korte mededelingen

Vroege bloei. Op 25 maart vond ik langs de Noord-Crailoseweg (gemeente Huizen) op een terrein van de stichting Gooisch Natuurreservaat een flink aantal goed ontwikkelde, reeds bloeiende exemplaren van de Rankende helmbloem (*Corydalis claviculata*) als onderbegroeiing van hoofdzakelijk Eiken. Enige exemplaren, die onder aangrenzende Douglassparren staan, hadden zich al tot een hoogte van ± 50 cm tussen de takken van deze sparren omhooggewerkt. De flora van Heukels-Van Ooststroom geeft als bloeitijd aan juni-september en die van Heimans, Heinsius en Thijssen mei-oktober. In het artikel „Convergentie” van Prof. Dr. J. Heimans in De Levende Natuur van juni/juli 1965 wordt onder meer vermeld, dat de Rankende helmbloem betrekkelijk laat in het voorjaar kiemt om verrassend snel uit te groeien en tot bloei en vruchtvorming te geraken. De in de flora's aangegeven bloeitijden zijn daarmee wel in overeen-

stemming. Bloei in maart is dus een extreem verschijnsel. Als oorzaak moet wellicht de gemiddeld bijzonder hoge februari- en maarttemperatuur worden aangemerkt. Doch op andere nabij gelegen plaatsen in de Crailose bossen waar de planten regelmatig voorkomen in en langs de eiken-berkenbosjes, kon ik nog nergens iets van Rankende helmbloem ontdekken. Nu is op de plaats waar de desbetreffende exemplaren staan het vorig jaar de boombegroeiing behoorlijk uitgedund. Op de bodem is daardoor een vrij dikke losse strooisellaag ontstaan van blad, takjes en houtsplinters. De planten wortelen uitsluitend in deze losse bovenlaag. Als gevolg van het zachte weer en het warmte-vasthoudend vermogen van de strooisellaag is blijkbaar een micro-klimaat ontstaan, waarin de omstandigheden dusdanig optimaal werden, dat de zaden zo vroeg konden kiemen.

Bussum,

H. GRIFFIOEN.